

ERDÉLYI GAZDA

AZ ERDÉLYI GAZDASÁGI EGYLET

KÖZLÖNYE.

Bizottsági felügyelet alatt szerkesztik:

TIMÁR KÁROLY és SZABÓ SÁMUEL.

Az előfizetési díjak
bérmentesen
a gazdasági egylet titkári
hivatalához,
a lapot illető küldemények
a szerkesztőséghez
(Kálmonostoruteza 57 sz.)
czimzendők.

MEGJELEN
minden hónap közepén
és végén
legalább 1 iven.

Előfizetési díj:
1869. ápril—decemberre:
Egyleti tagoknak 1 fr. —
Nem tagoknak . 1 „ 60.

Felügyelő bizottság: Paget János elnök; Berde Áron, b. Huszár Sándor, Kócsi Károly, Mina János, Nagy Ferencz, Szentgyörgyi József.

Viszhang, a k.-monostori gazdasági tanintézet megnyitására.

Megértük tehát; régi vágyaink, hosszason táplált reményeink egyike a gazdaság terén teljesítve van. Mit évek hosszú során át hiában kértünk, s a szavunkra nem hallgató hatalom előtt hasztalanul sürgettük, ime! nemzeti kormányunk rövid egy pár év alatt létesíté: megnyitotta a k.-monostori gazdasági tanintézetet. Üdvözöljük, őszinte örömmel, édes megleléssel üdvözöljük ez ifju intézetünket, mely a gazdaság terén egy szebb jövőbe vetett reményünket annál bensőbb meggyőződésé érleli keblünkben, mennél inkább érezzük a kétségbevonhatlan igazságot: hogy hátramaradásunk- és ezernyi bajainknak legfőbb oka a tudatlanság, a kezdetleges és félszeg eljárásokhoz való szigorú ragaszkodás, melynek sulya annál inkább nyommaszt, kinez és végre megsemmisít, minél magasabban lohog hazánkon kívül az előhaladás fénylő szövétneke.

Indokoljuk-e jelen örömünket, okát adjuk-e, hogy miért fogadjuk oly lelkesülten gazdasági ismereteink e szerint hajlékát, avagy elmondjuk, minő befolyással lehet az helyzetünk javítására? Mind ez nem szükséges. Ki egy futó pillantást vet korunk legmiveltebb népeinek beléletébe; ki jelenségeiben vizsgálja a bűvös erőt, mely őket a miénknél sokkal kedvezőlenebb éghajlati- és talaj viszonyok közt emelte az anyagi és szellemi jóllét hasonlíthatlanul magasabb fokára, s ki fürkészi, hogy mi teszi őket hatalmasokká és virágzókká: megtalálja a varázs hatalmat a nemzet mezőgazdasági és kézműiparában; ott találja az alapot az állami életnek mindig talpkövének képező virágzó mezőgazdaságban, melybe gyökerezik az anyagi vagyonosodás s a rajta épülő szellemi fejlődés, melyek ketten hozzák meg életadó gyümölcs gyanánt az általános jóllétet. A mezőgazdaság ily nagy horderejű fontosságáról való mély meggyőződés fejti ki mindenütt a legnagyobb tevékenységet annak előmozdítására; ez kényszeríté az angol kormányt, hogy a gazdasági üzletnek csak egy — a vi-

szonyok által parancsolt ágára 30 millió frtot előlegezzen *) ; ez birta rá Olaszországot, hogy csatornázási- és földöntözési munkálataira szintén annyi milliót áldozzon; ez eszközli, hogy Franciaország folyvást annyira szíven hordozza földművelésének felvirágzását; ez okozza, hogy napjainkban a természet tudományok legelső bajnokai irányozzák törekvéseiket a gazdasági ismeretek fejlesztésére és hasznosítására; s végül ez ösztönzi Németországot, hogy értekezletek és gyűlések tartása-, téli iskolák létesítése-, vándor tanítók előadásai által, szóval minden ajánlkozó eszköz felhasználásával mezőgazdaságát minél virágzóbbá tegye. S ha kérdezzük: mi történt nálunk idáig e téren? kevés, mindössze kevés mit általán válaszul adhatunk; mi pedig, innen a Királyhágón, épen a kezdetlegesség pontján állunk. Azonban, ha volt eddig ok, mi korábbi mulasztásainkat mentheti (mert hisz kezünk-lábunk csakugyan megkötve, szabadon nem mozoghatánk; rendezetlen birtokviszonyaink, — gyarló határrendőrségünk mellett sajátunkban magunkat bizton nem érzők; a hiányos katasteri munkálatok miatt az ugysis csekély tényleges jövedelmet néha az adó nyelte el; hitelintézeteink nem voltak, hová egy kis fölszerelési tőkéért folyamodhattunk volna; a tagosítás hiányában a hány földünk a határ annyi részében rablá tőlünk műveléskor az időt és munkaerőt; s végül is a mi kevés e sok baj után termett, annak nem volt piacza); de nincs ezutánra: mentség, mely a felelősséget elháríthatná; mivel most szabadok lévén, önmagunk rendelkezünk sorsunk és jövőnk felett. Legnagyobb bajunk lévén pedig — mint említém — az, hogy a tudatlanság vastag leple takar, e szemfődelet tépjük le magunkról; bontakozunk ki az előítéletből; hogy nem kell e pályán tudomány; bátran, jókedvvel igyekezzék mindenki, kit sorsa e térre utalt, megszerézni mi hiányzik: a szükséges ismeretet; a férfi olvasson, elmélkedjék, tegyen összehasonlító kísérleteket, kérje ki mások jó tanácsát; az ifju, kinek szerencsés kora megengedi az

*) 1846. aug. 26-án hozott törvény értelmében az egyesült brit királyság gazdáinak az álladalmi kincstárból 30 millió pengő forint engedteték előlegeztetni az alagsóvezés (drainek) létesítésére, (mely alatt az altalaj felesleges vizének égetett agyagsóvek által való lecsapolását értjük.) Mezei Gazd. Könyve. I. k. 365 l.

intézet útján könnyebben és rendszeresebben ismerkedni meg az okszerű gazdaságat elveivel, használja fel a kedvező alkalmat; mert az ök kezökben van letéve egyfelől gazdaságunk jövője is, az ök feladatuk: szakítani a multnak hagyományos félszűzségeivel.

Ne kérdjük, hogy mi mezőgazdaságunkra ez egyszerű, e szerény intézet? Hisz' mi a járnikezdő gyermeknek a gyöngéd anyai kéz, mely tántorgó lépteit vezeti; mi a tömkelegbe jutottnak azon vezérfonal, mely őt a szabadba vezérli, hol bizton és könnyen lélekzel; mi a hullámoktól hányatott hajónak az iránytű, mely az óhajtvá várt pontra rámutat: az nekünk ezen intézet; nekünk, kik az okszerű gazdaság terén most próbálgatunk járni; nekünk, kik a megrögzött rossz szokások, visszás eljárások sötét zür-zavarában bolyongtunk; nekünk, kik gazdaságunk rozszant hajóját már-már alig tartjuk fent zilált anyagi viszonyaink háborgó hullámai között. Azonban, hogy most megnyílt tanintézetünk a megviselt hajónak valóban biztos iránytűje legyen: fontos teendői vannak körülte mind a kormánynak, mind a tanári karnak és tanuló fiatalságnak, mind végre hazánk gazdaközönségének.

Kormányunk, kinek eddigi kezdeményezéseért is köszönetet nyilvánítnak, hisszük, hogy első kötelességének fogja tartani a felszerelést; mert mostani állapotában megérdemli ugyan az intézet e nevet, a mennyiben tanáiraiban és hallgatóiban szervezve van, sőt „gazdasági-nak“ is mondhatjuk, mivel földje elegendő; de mindaddig a „gazdasági tanintézet“ czimére nem jogosult, míg gazdasági épületekkel, igás erővel, gépekkel és eszközökkel kellőleg felszerelve nincs. Mint tudjuk, nem úgy áll itt a dolog, mint más, tisztán tudományos intézeteinknél. A tanárok buzgó és épületes előadása daczára csak félig van elérve a cél, ha növendékeik a gyakorlatba a szükségesekek hiányában kéllően bele nem vezettethetnek. Ezt pedig uradalmaink lévén, melyek a hiányt pótolhatnák. Meg vagyunk azért győződve, hogy kormányunk figyelvén a kiáltó szükségre, igyekezni fog, kellőleg felszerelni egyetlen intézetünket, melyre egyedül irányul gazdáink vágya és reménye.

Bizván a tanári kar ismeretében, lelkiismeretes buzgóságában és azon törekvésében, mikép az intézet érdekeit mindig szem előtt tartva, jó hírnevét folyton fentartani igyekszik; másfelől remélvén, hogy a fiatalság is minden idejét és szorgalmát úgy saját-, mint a közügy érdekében önkiképzésére fogja fordítani: e részben nyugodtak vagyunk reményeink teljesüléséről.

Végre van pár szavunk gazdáinkhoz. Mit ér a legszebb vetés, ha lábán hull ki a mag, mielőtt csürbe takarítanak? mit a legdúsabb áldás, ha nincs piac, hol értékesítsük? mit az egyesek, vagy kormányok legbuzgóbb törekvése, ha nincs közönség, mely azt méltányolná és felkarolná? Mit lendít a közigazdaság ügyén az értelmi tőkével rendelkező legbuzgóbb fiatal gazda is, ha birtokos osztályunk nagy része minden ujtástól, — mint bagoly a napfénytől — irtózva fordulván el, marad a régi- és megszokottnál. Ha minden áldozattól vonakodva, fecséreljük csekély birtokunk vékony jövedelmét anélkül, hogy a be-

ruházásra csak rá is gondolnánk; ha mindég csak a jövedelemért kinozzuk a kezelőt anélkül, hogy szavára hallgatva egy-egy részt évenként a birtok felszerelésére kezei közt hagynánk; ha egy képzett és okszerű gazdát oly fizetéssel akarunk kielégíteni, melynél sokhelyt napjainkban többet keres egy jóra való napszámos: akkor mondjunk le a reményről, hogy gazdaságunk valaha virágozó legyen, akkor ne állítsunk intézetet, mert nincs szükségünk értelmes gazdákra. Valóban sehol sem boszulja meg magát annyira a helytelenül alkalmazott tulzott takarékoság, mint a gazdasági üzletben; krajczárokat kiméltünk meg, hogy forintokat veszítsünk el. De nemcsak magunkat, ezáltal közvetve az állalmot csaljuk meg, mert azon kevesbület, mely földünk termésénél a rossz mivélés következtében veszteség gyanánt mutatkozik, nagyban csökkenti egyuttal a nemzeti vagyont. Ezért mint hazafiaknak is feladatunk az észszerű gazdálkodás.

Mi bizunk, hogy ez sokáig így lenni nem fog. Bizunk gazdáink józan felfogásában, mely átlátja, hogy fenállása kockázttatása nélkül az ősi rendszerhez többé nem ragaszkodhatik, mert annak ideje lejárt. Élünk a reményben, hogy most, midőn a közlekedés, törvénykezés és birtokrendezés terén a gazdaság érdekében mind több-több és czélszerűbb intézkedések történnek, az értelmes gazdák nélkülözhetlensége és érdemszerű méltánylása is hovatovább mind inkább elismerve lesz.

Óhajtuk szivünkéből, hogy gazdaközönségünk benső érintkezés- és összeköttetésbe lépjen a megnyílt új intézettel, mert csak úgy lesz annak működése áldásos. A tanári kar és hallgatóság bizonyára a legszívélyesebben veszi, ha gazdáink annyira változatos talaju és éghajlatu kis hazánk minél több vidékéről közölnek gazdaságuk körében, a szép természet ölen gyűjtött hasznos tapasztalokat; míg másfelől hasonló megkeresésre ő is örömmel nyújt kezét a természet titkos fátyolának föllebbentésére, és kölcsönzi oda mécsét a sötét redők megvilágítására. Elvész a csecsemő, ha anyja betegségében táp nélkül hagyjuk; de ha a jószívű dajka édes emlőin tettdús férfivá növekszik, ő lesz oszlopa a családnak. Mezőgazdaságunk Monostoron most született kisedét gazdaközönségünk dajkálására bizta; ápoljuk szivünkéből e csecsemőt, mert ha felnő, dús kamattal téríti meg a nevelési költséget. A melegség fentartója az életnek künn a természetben és bent a szívből egyiránt; a közrészvét melege lesz éltetője megnyílt intézetünknek is mindenkor.

Minden nagy és dicső tett csak egyesült erővel vihető ki; gazdasági tanintézetünk állandó felvirágzását a fent kijelölt három tényező összeható működésétől reméljük, kérjük és kívánjuk.

Farkas Albert.

Borászati közlemények.

V. *)

„E coelo descendit vivōi deaurōv“
(Juvenal.)

Igérttem volt, hogy a kolozsvári pincze-egyletnek a szőlőmivélésre gyakorolt jótékony hatásáról fogok

*) Lásd az 1. 3. 7. és 11. számot.

közelebről szólani, de ezen ígértemet ezuttal még beváltani nem tudom; s mivel figyelmemet jelenleg némely fontos ügyek más irányban teljes mértékben igénylik, ama tárgy fejtegetését későbbre halasztom.

Rendesen a jelen évszakban szoktak a szőlőtermelők a tavaszi ültetésekről gondoskodni s szőlőveszszőket megrendelni, vagy mondhatnám: kellene gondoskodniok, mert vannak közöttünk sokan, kiknek a kellő intézkedés többnyire 1—2 hónappal később jut eszökbe. Ha valaki Franciaországból akar szőlőveszszőket megrendelni, ezt tegye ősszel, mert ott, legalább Dél-Franciaországban, soha sincs állandó fagy, s télben, vagy késő ősszel metszenek, és minthogy a szőlőfajok vegyesen ültetvék, csak úgy lehet kiválasztani a megrendelt fajveszszőket, ha előre megjelöztetnek. Az országos gazdasági-egyesületeknél Németországon, Pesten, Klosterneuburgban, Marburgban, vagy Grätzban stb. a jelesebb fajok rendszeren annyira le vannak foglalva, hogy ha jó előre nem kopogtatunk, kizárnak.

Kérdés: czélszerű-e Dél-Franciaországból most szőlőveszszőket rendelni meg? miután ott egy nagyon pusztító szőlőveszsző-betegség ütött ki. Azt hiszik, hogy e betegség a szőlőfa gyökeinek bizonyos górcsői rovar, az ugynevezett „Phylloxera vastatrix“ által tett pusztításából ered. Több ezer hold szőlő veszett ki e csapás folytán. Nem tudom, hogy a sima vagy gyökös vesszőkkel e betegség hazánkba áthozatnék-e? de mindenesetre tanácsosabbnak tartom a megrendelést, legalább ez évről, elhalasztani, mint szőlőtenyésztésünket ily — bár bizonytalan — veszélynek tenni ki. Pedig kár, mert a medoc-i szőlőfajokkal tett eddigi kísérleteim annyira sikerültek, miszerint jogosítva érzem magam — a nyert eredményt közölve — szőlőmivelő társaimnak az általam választott út követését ajánlani.

Négy éve már, hogy a híres dr. Guyot-t felkértem: adna felvilágosítást, miféle szőlőfajokat ültessék, hogy a bordeauxi borhoz hasonlót termelhessek, s honnan nyerhetném meg ezeket? ámbár ismeretlen voltam előtte, mégis szívélyesen válaszolt levelemre, néhány szőlőmivelő urat nevezvén meg, kiktől — ajánlatára — a kívánt fajokat megrendelhetem. Ezen szőlőfajok a Carbenet, Sauvignon, vagy a mint Guyot nevezi: „le roi des Cepages“, (a szőlők királya), a Carbenet franc, Merlot, Verdót és Malbec, melyekről a bordeaux-i bort termelik. 1865-ben ültettem Gyéresen egy holdra Carbenet- Sauvignon-t és Carbenet franc-t, s a többi fajok mindenikéből $\frac{1}{4}$ holdat, 1868-ban pedig szűrtem róluk 120 erdélyi veder mustot. E szőlőfajok, ha nem korábban, legalább azon időre,

mint az erdélyi szőlőfajok, megérték. A must mutatott october 10-én Vajda szerint $12\frac{1}{2}$ fokot; bora most esztendő s kétségkívül nagymértékben bír a bordeaux-i borok tulajdonaival. Illat (bouquet) és frissesség, melyek a bordeauxi bort jellemzik, kitünő; s mivel e fajokból még tiz holdat akarok ültetni, tanácsosnak tartottam valakit, ahhoz értőt kérdeni meg, mert tudom, mily gyengék vagyunk mindnyájan, midőn saját ügyeink felett tanácskozunk. Megkérdeztem hát Jálícs urat Pesten, mint a ki Magyarhon borkezeskedése érdekében legtöbbet tett, s a kinek tanácsára bizton reméltem építhetni, hogy beültessem-e tiz hold földemet medoc-i szőlőfajokkal? Midőn Jálícs ur bor-mutatványomat megizlelte, „nem 10, hanem 100 holdat“, felelé, „hiszen ez igen jeles bor, mely mindig vevőre fog találni“.

Ily tekintély támogatása mellett, bátran ajánlom minden erdélyi szőlősgazdának, ki finom piros bort akar termelni, e fajok ültetését, ha szőlője meszes pala általaju s égalja meleg. Azért mondom Erdélyben, mert kaptam dr. Málnai urtól Pest közelében termett Merlot és Carbenet szőlőt, s ezek sokkal edesebbek voltak ugyan, mint az enyimek, de egészen zamat nélküliek, míg a kertemben termeltek, ha szinte savanyubbak, oly feltünő zamattal bírtak, milyent Bordeaux-ban ettem.

A Carbenet Sauvignon-nak van ezenkívül egy oly előnye, mely sokat ér, t. i. a gyéresi 4 holdból álló kísérleti szőlő-kertemben 22 különböző szőlőfaj közül az ez évi tavaszi fagy folytán azoknak termése egészen megsemmisült, csak a Carbenet maradt zölden s adott $\frac{1}{4}$ termést.

Midőn Jálícs urnál voltam Pesten, használva az alkalmat, kérdeztem: mi az oka, hogy az opporto-szőlőt határozottan elvetendőnek nyilvánította? Meg kell jegyeznem, hogy két-három év óta, midőn Jálícs ur e véleményét nyilvánítá, senki sem ültet opporto-szőlőt Erdélyben, s a gazdasági-egylet figyelmeztetve a termelő közönséget, piros bor termelési czélból, „Pinot noir“ vesszővel ültetett táblát rendezett a köztelken, mint a melyből kedvezőtlen égalj alatt is jeles piros bort lehet termelni. Jálícs ur előttem is rosznak és oly földízűnek mondotta az opporto-bort, melyet más borokkal való vegyítés által sem lehet eltávolítani. Azonban közelebről Pesten járva, vittem magammal egy palaczk 1866-beli Csombordon termett opporto-bort, s Jálícs urral izleltetem. Elbámult rajta; e bor kitünőleg jeles volt, színe szép, íze — bár kevésbé édes — kellemes, ment minden savany, vagy földíztől, s úgy nyilatkozott, hogy ily opporto-bort soha sem ivott, s hol ilyet tudnak termelni, bátran ültethetik fáját.

Kedvezőtlen égálg alatt bátran ültethet mindenki oporto-t; jó és sok bora lesz utána. Ha pedig finomabb piros bort kíván termelni, hives égálg alatt „Pinot noir“-t ültessen, melyből a legjelesebb piros burgundi és fejr champagne-i borokat készítik, és a mely Gyéresen september végére mindig megérik. Mely égálg alatt s kedvező fekvés mellett, a bordeaux-i fajokat ajánlom.

Van még egy szőlőfaj, de fehér, melyet ajánlani tudok. Midőn 1865-ben Marburgból Tramineret rendeltem, egészen ismeretlen szőlőfajt küldöttek, melynek nevét senki sem tudta megmondani, míg báró Babó erdélyi utjában Szőkefalvára nem ért. A tudós klosterneuburgi igazgató e szőlőfajt, mint „Welsch Riesling“-et ismerte fel, s ajánlotta tenyésztésre, mint jeles fajt.

1868-ban — a harmadik évben — félholdan 50 veder ilyen mustot szürtünk, melynek több cukor tartalma volt, mint minden, más szőlőben levő fajnak, következőleg erős bora lesz. Ezen bornak már most is kitünő zamata (aroma) és illata (bouquet) van, de nem oly érett, mint a könnyű borok, s ezen mostani borból ítélve, nem merném általánosan ajánlani, de néhány nap előtt izleltem b. Bornemisza Jánosnak Mácsón termett Welsch-Riesling borát, összehasonlítva a rajnai Rieslinggel, melyek ugyanazon évben, ugyanazon szőlőben termettek, s pincze-mesterünk ítélete szerint, a Welsch-Riesling erdélyi vedrenként egy forinttal is többet ér a rajnainál. Kitünő illata és zamata inkább a Traminerhez, mint a rajnai Rieslinghez hasonlít, annyira, hogy megfelelő égálg és talaj mellett becses szerzemény. Hogy nem fog mindenütt egyenlő jóságú termést adni, csaknem bizonyos.

A Pfaltzban nagyra becsülik, a rajnai kerületben pedig mindenütt kihányják a szőlőből.

Tudjuk, hogy a Szilágyságban a rajnai Riesling nem illatos; ki tudja, nem adna-e itt a Welsch-Riesling jelesebb és illatosabb bort? Mindenesetre ajánlanám a szilágysági szőlős gazdáknak: tegyenek kísérletet s különböző helyeken ültessenek be egy-két holdat, mert ha erős boraiknak illatot tudnának adni, nagy előny volna, s a Welsch-Rieslingnek nincs anynyi és oly hátránya, melyek a jeles bakatort oly bizonytalanná teszik.

Mielőtt bevégezném cikkemet, néhány szót kívánok kedves ifju barátom Zeyk Józsefhez intézni, feleletül, az „Erdélyi Gazda“ 13-ik számában hozzám intézett levelére. Hogy a kolozsvári pinczeegyletnek borkereskedési társulattá leendő átalakítása feletti nézeteink nem a lehetőséget, hanem a gyakorlatiasságot

és kivített illetőleg különböznek: egészen természetesnek találom. Te édes barátom! még reményteljes ifju vagy, azon nehézségek, melyeket én csaknem legyőzhetetleneknek tartok, előtted csak olyanoknak tetszenek, melyek erős akarat és erélyes fellépés előtt azonnal meghajolnak. Nem mondom, hogy nincs igazad, és senki sem óhajtja melegebben, mint én, hogy vállalatod sikerüljön; de mi öregek mindig homályosabban látunk, s én nem mertem volna a drezdai vállalatot — a végleszámitolás előtt — mint sikerültet tüntetni fel. Ezer szerencsétlenség jöhet közbe, s még sem kételkedem e kereskedési vállalat jó eredményében; de azon viszonyok melyek közt ez létesült, nem mindennapiak. A Drezdába küldött borok csaknem egyáltalában pinczesterünk keze alól kerültek ki; a pinczester maga Drezdába utazott s a borokat ott rendbe hozta, és mindenekfelett e borok a báró Huszár Károly kezelése alatt állanak, ki személyesen ügyel fel az eladásra s gonddal, előszerezettel és ingyen tesz meg mindent a vállalat érdekében, mit egy ügynök drága pénzért elhanyagolna, vagy talán hűtlenül végezne. Ezen előny mellett hiszem, hogy e vállalat jól üt ki, de kiterjedtebb borkereskedésnél ilyenre számítani nem lehet.

Nem rég egy nagy borkereskedővel beszéltem, ki jövő tavasszal Erdélyben sok bort szándékszik vásárolni, s azt mondotta, hogy nem tudja, hol fogja ezen borokat eladni. A borokat tanulmányozni kell, tulajdonságaikat ki kell ismerni, mutatóványokat küldeni mindenfelé: míg végre feltaláljuk a piacot és helyet hová illenek. De ha borkereskedést akarunk létesíteni, több éven keresztül — kevés különbséggel — egyenlő minőségű bort kell előállítani tudni; ehhez sok tapasztalás, széles ismeret, nagy pinczekészlet, igen szép pénzalap kívántatik, s e mellett kereskedőnek kell lenni; mindezen tulajdonokkal pedig mi, pinczeegyleti tagok, egyikünk sem birunk.

Hogy mily nehéz a vevők izlését eltalálni, s miként ítélnék ismeretlen borok felett, egy pár példát sorolhatok neked elő.

Egy ifju angol, ki egy angol nagy borkereskedővel közeli rokon, egy évvel ezelőtt itt átutazva, pinczénket meglátogatta. Boraink annyira tetszettek neki, hogy a csombordi Riesling, miriszlói Traminer és Croquant-ból mutatóványt küldött kereskedő rokonának. Feszülve vártuk az angolnak boraink feletti véleményét és ítéletét, s ez így hangzik: „A küldött borok kellemes könnyű borok, egyik közülök kitünően muskotály ízű; de nem hiszszük, hogy elég testesek volnának arra, hogy Angliában tetszést aras-

s a n a k". Ezek pedig a hazai legerősebb borok közül valók, és oly szeszűsok, hogy Bécsben éppen ezért nem tetszettek; a Rajna mellett pedig nem akarták hinni, hogy a csombordi Riesling nincs cognac-kal előkészítve s egészen lehetetlennek tartja a rajnai, hogy a Riesling ily erős bort adjon, s épen ezen borok Angliában nem elég testesek.

Mind e mellett boraink útat fognak törni a nagy világ piaczára. Ne várjuk, hogy most kezdetben belbecsők szerint legyenek méltányolva és fizetve; hihetőleg arra fogják felhasználni, hogy más hirneves borokat rossz években javítsanak velők, de végre megismerik, s ekkor fáradságunk gazdagon lesz jutalmazva. Megeshetik, hogy egyletünkből sokan, kik most a bortermelés javításával és emelésével foglalkoznak, e jutalmat nem élvezendik; de ha nemzedékek tűnnek is le, hazánk él örökké, s ha ez úton, melynek alapját tettük, kitartással megmaradunk, a jövő nemzedék majd gazdag aratást nyer.

Te ezt még mind megérheted; s hogy borkereskedésünk gyors felvirágzása feletti kételyeimmel szemben megvigasztaljalak, egy pár példát sorolok elé arról, hogy mit érhet el az ember, ha jeles borokat termel, s ezek tekintélyt vívtak ki maguknak.

A „Chateau Lafitte“ nevű szőlőhegyet, mely 67 hectare terjedelmű (egy hectare 2800 □ öl), két évvel ezelőtt megvette báró Rothschild 5 millió frankon; s később haszonnal adhatta volna el. Ezen szőlőbeli 1868-ki bor hordója 12,000 fr. vagy egy palaczk ára 10 frank.

A kis — nem egészen két hectare kiterjedésű de igen híres „Romané Conti“ Burgundban, épen most adatott el hectáronként 150,000 frankért, és „Clos vougeot“ minden szőlőhegyek királya Burgundban, 48 hectare kiterjedéssel, kőfallal kerítve, ez évi november 13-án árvereztetvén, a kikiáltási ár 1.500,000 frank volt.

Ily példák mellett nem félhetünk; ha kitűnően jeles borokat termelünk, előbb-utóbb megjön a becsők. Nem vagyunk többé a nagy világtól elzárva; ha jó és sok borunk lesz, jól megfizetik. Csak türelem és kitartás!

Paget János.

Fa, vagy vas eke?

Az „Erdélyi Gazda“ 8-ik számában azon ígéretet tettem, hogy a vas- és faeke munkáját mennyiség és minőség tekintetében összehasonlítanom: ime beváltom ígéretemet. Előlegesen is megjegyzem, hogy az „Erdélyi Gazda“ t. szerkesztőjével tökéletesen egyetértek, midőn kinyilatkoztatá, mondván: „meg van róla győződve, miszerint én feltétlen elsőséget adok

a vas ekének.“ Nincs gazda, ki, ha csak szántani látott, azt minden bizonyítgatás nélkül át ne látná.

Felületesen véve és nézve igen könnyűnek látszik bebizonyítani, hogy a vas eke jobb; de ha csakugyan jobb: miért van a vas eke mellett a faeke oly soká használatban? miért nem küszöbölik ki itt a Mezőségen ugy, mint Magyarország legtöbb vidékén? miért használt némely nagyobb birtokos vas ekét (példát tudok rá a Mezőségen), és visszatért a faekéhez?

Mielőtt erre felelnék, szellőztessük a vas- és faeke munkáját:

A vas eke tökéletesen fordít; 6—10 hüvelyk mélységben jár és mélysége szabályozható; gyeptörésre, gyökeres földben kitűnően használható; esős időben, vagyis mikor a föld nyirkosabb, kevésbé tapad hozzá a föld s ilyenkor kisebb lévén a surlódás, a tavaszi szántások után rendesen beálló szárazság miatt földünkön nincs annyi összenyomott gömböc alaku göröngy; végre középszámítással naponta 800 □ ölet lehet vele megszántani.

A faeke kormány lemeze vagy deszkája alakjánál fogva nem fordít, hanem az elvágott földszületet mintegy zsurmolva, morzsolva fekteti oldalvást, mi által a szántás főczélja, tudniillik a fordítás, felerészben mellőztetik; mélysége 4—6“-re tehető, azonban átlag alig szánt 4 hüvelyknél mélyebben; gyeptörésre és nyirkos földben alig használható, száraz földben, juniusi ugarlásokra, nem alkalmas; középszámítással 1200 □ ölet szánt 1 nap alatt.

Ezek volnának nézetem szerint a vas eke előnyei és a faeke hiányai, de most nézzük megfordítva:

A vas eke beszerzési költsége 24—30 frt darabonként; javítása gyakorlott ügyes kovácsot igényel; tökéletes munkájánál fogva, nagyobb igásérot követel és végre ügyesebb kezelő kívántatik, ki igazítsa és szántson vele.

A faeke előállítási költsége 10—12 frt, egyszer kiállítva, alig van rajta egyéb javítás, mint a csoroszlya és szántóvas élesítése, mit akármely czigánykovács is végezhet; a legszegényebb ember is két tehenecskéjét befogja és szánt, azaz turkálja földjét; nem kívántatik hozzá semmi ügyesség, csak eléressék azon örvendetes, illetőleg szomorú cél, hogy azon hely, hol az eke járt, fekete legyen.

Ime, itt előtűntettem mindkét eke előnyeit és hátrányait. Melyiket válasszuk? bizonyára a vas eke mellett fogunk szavazni, de egy hatalmas „ha“ visszatartóztat és közbe kiált: ha volna elegendő tőkénk a beruházási költségek viselésére; ha volna falumban vagy csak a vidéken arra való kovács, ki javításait végezné; ha volna elegendő takarmányom,

hogy tejelő- és igásmarhát külön tarthatnék; ha volna ügyes megbízható emberem, ki kezelje: akkor bizonyára kevés faeke léteznék. De így a jelenlegi vi-

szonyok között országszerte sok kisebb s nagyobb gazda is kénytelen a régi mellett maradni.

Ébner Sándor, gazdatiszt.

T Á R S A L G Ó.

Pályázati hirdetés.

A földmivelés, ipar- és kereskedelmi m. kir. ministerium részéről ezennel pályázat hirdettetik egy népszerű méhészeti kézikönyv írására.

A kézikönyvnek magyar nyelven, népszerű és tanításra is alkalmas modorban kell írva lenni, Európa legjelesebb méhészeti gyakorlati tapasztalásai nyomán.

Pályázandó művek, melyek is mintegy 4—5 nyomott ivre terjedhetnek, s a szükséges felvilágosító, könnyen megérthető rajzokkal lesznek ellátandók, idegen kézzel írva, jelíggel s a szerző nevét tartalmazó, szintén jelíggel ellátott bepecsételt levél kíséretében a jövő 1870-dik évi martius elsejéig a nevezett ministeriumhoz küldendők be.

A legjobbnak ítélt mű 300 frtal fog jutalmaztatni s a ministerium tulajdonába megy át, mely azt a mutatkozó szükség szerint a hazában divó más nyelvekre is lefordíttatja s a méhész közönség közt elterjesztendi.

A julalmat nem nyert művek az illető szerzőknek vissza fognak szolgáltatni.

Pesten, 1869-ik évi october hó 31-én.

A földmivelés-, ipar- és kereskedelmi m. kir. ministeriumtól.

Levelezés.

Maros-Ludas, nov. 22.

A gerend-maros-vásárhelyi szárnyvonalat érdeklő vasút tárgyában — a vonalat megállapító bizottság — miniszteriális titkár Lovetzky Adolf elnöklele alatt, itt is bevégezte a hó 19-én ebbeli munkálatát. Részt vettek abban: Nagy János felülvizsgáló főmérnök, Ráth Péter, a vállalkozók, Északi Károly, ki-sajátítási-, Walker és több főmérnökök; továbbá az illető vármegyék és községek képviselői. A munkálatok egyáltalán, az érdekelt felek igényei, számbavétele és azoknak lehető teljesítésével mentek véghez, úgy, hogy mindenki ezen bizottság tapintatos eljárásával meg volt elégedve. E tárgyalásból azonban az oroszlanrész Maros-Ludas helységének és nagy terjedelmű vidékének jutott; mert ugyanis ezúttal az oly soká még mind függőben volt vasúti indóház kérdése most végleg úgy dönt el, hogy helységünkkel szemben „Maros-Lúdas“ elnevezéssel indóház lesz. A Maros folyón át egy állóhid fog építtetni, s így a „Mezőség“ nagy része szintén fogja élvezni a vasút jótéteményeit. Nem tehetem azért, hogy a nyilvánosság terén is, a bizottságnak ezen, a közérdeket szem előtt tartó üdvös eljárásáért, egy őszinte hazafias éljent ne mondjak, ezen éljenbe beleértve az útastást adó közlekedési miniszter gróf Mikó Imre ur ő nmlgát első helyen és háromszorosan.

(Kol. K.)

Kolozs, nov. 21.

Gazdászati viszonyaink kedvezőbbeké kezdenek alakulni. E hó 24-én tavaszias meleg idő vala, méheink is

szellőztethették künn magukat; marháink, sőt juhaink is kénytelenek voltak a zord tél miatt istálóra szorulni, de most künn legelnek. A nagy hó elolvadt, csupán a nagy hófuvatagok állnak még. E hó és őszi esőnk sok egeret pusztított el, kivált ott, a hol a víz megállott. Az őszi vetéssel elmaradott gazdák is jó reménnyel vannak, mert kivált a verőfényes és fentebb levő helyeken fagy alá vehetnek, bár reményökbe ne csalatkoznának! Szőlősgazdáink is igyekeznek a metszés- és elfedéssel.

Másfelől gazdáink aggodalommal néznek jövő évi gazdasági teendőik elé, mert a vasúti mérnökök Pata s más állomásokról hozzánk kezdenek telepedni, a munkáskezek oda tódulnak; a boosi hegy átfurásához határunkon már is tétetnek az előmunkálatok; a mérések mindennap folytattnak; a széna ára felszökkent, úgy egyéb élelmi cikké is. Pénzforgalom az igaz, hogy nagyobb lesz, mint eddig, de általában véve a gazdaság hátrányt szenvedend, míg a vasúti munka itt tart.

Dálnoki Veres Sándor.

B.-Szolnok, Déés.

A keremidai út, B.-Szolnokmegyének Naszód felőli határszélében, most, ősz folytán készült el teljesen. Azon 28 öl magas hegy, melynek réteges sziklái alá a Szamos vize annyira bevágott, hogy a folytonosan omladozó szikladarabok miatt az útzások borzadva közeledének feléje, tökéletesen le van vágva. A Szamos medre 3,400 köb öl szikladarabbal pompás országúttá van kitöltve. Az ijesztő meredek, hogy további omlásoktól félni ne lehessen, három széles párkánnyal ellátva, melyek minden omladványt képesek felfogni. És így minden gyanúsítás, melyek e munkát megyei erővel kivihetlenné állíták, porba van hullva.

E nagy munkára, melyhez hasonlót: B.-Szolnok bizonyosan nem képes felmutatni, a nm. k. főkörmányszék 40 ezer napszámot és nyolczszáz forintot utalványozott. Ebből Naszód vidéke 10 ezer napszám iránt volt megtalálva; de talán igen nagynak tekintve ez áldozatot, holott ez legnevezetesebb kereskedelmi útja, jónak látta azt egészen megtagadni. Így Belső-Szolnok egyedül önerejére volt hagyva, hogy a közelebb fekvő betleni, kőfarki és rettegi járások által a mezei munka szünetelése idején azt véghezvigye. S 32 ezer napszámmal véghez is vitte annyira, hogy idei szeptember 25-én B.-Szolnok főispánja Torma Károly ur azt számos vendégek jelenlétében ünnepélyesen megnyithatta.

Aranyosszék, 1869. november 28.

A rendetlen időjárás s igás marhák betegsége miatt gazdaságunkkal, kivétel nélkül, nagyon el vagyunk maradva; az őszi vetés most foly; szőlőnk nagy része a nagy hófuvatagok miatt fedetlen; törökbuza kórénk még a mezőn; szóval: 20 év alatt egyszer ha jut a gazda ily rendkívüli viszonyok közé mint most. *)

*) Ehez hasonló rövid tudósításokat küldhetnének gazdatisztársaink mentől több vidékről!.. Vajmi kevesen teszik!.. Szork.

Lapszemle.

Fel kellene tennünk, hogy a derék „Erdészeti lapok“-at, — hazánkban az erdészet egyedüli szakközlönyét, — épen az erdőgazdag Erdélyben minden község járhatja; megérdemelné csak azon egyetlen cikksorozat miatt is, mely „Kirándulás Erdélybe“ czim alatt VI-ik és következő füzetekben Illés Nándor tollából folyt. Oly találóan festi erdészeti viszonyainkat, hogy olvasóink tanuságára, bár egy részét, az alábbirtakban közöljük:

„A selmeczi akadémia évente rendez tanítványai számára nagyobb kirándulásokat az erdőségekbe, az elméletből ki a gyakorlat mezejére. Célja e kirándulásoknak főleg az: hogy az elmélet nyújtotta szabályokat a gyakorlatban alkalmazva láthassák, és hogy szabályszerűleg kezelt erdők szemlélete által megvalósítva tűnjék eléjük, ha csak némileg is azon eszménykép, melyet a tanárok a tanszékéről hirdetnek. E mellett belátást nyernek egyszersmind az erdészet nagyszerű háztartásába; az ige testté lesz; életet nyer az elmélet, s a kép, mely előttük feltárult, mint távol kedves hon képe fog előttük lebegni rögs pályájukon s ilyent alkotni leendő főgyekezetök.

Fájdalom, Erdély erdőgazdasága ezen kívánalmaknak ma még semmi tekintetben sem képes megfelelni: a kirándulás által tehát a cél elérve nem volt; a kik tanultak valamit, azok mi voltunk a kirándulás vezetői, a tanítványok nagyrészt csak azt látták: milyennek nem kell lenni az erdőnek.

Az útazás részletes leírásába nem bocsátkozom, hanem igyekezni fogok vázolni a benyomásokat, melyeket ez útazás reám tett, s az eszméket, melyeket bennem ébresztett.

Nem lehet azonban elhallgatnom azt, s hálásan meg nem emlékezni arról, hogy a fogadtatás, melyben részesültünk oly szívélyes volt és oly vendégszerető mind a magyar, mind a szász urak részéről, milyet csak is az intézet és a cél iránti lelkesedés idézhetett elő. Látható volt mindenütt érvényre vergődése azon tudatnak, hogy szakavatott erők képzése a két egyesült haza számára viszonyaink között a legfontosabb teendő. Különös köszönettel tartozunk azonban az erdészeti személyzetnek, a mely sem fáradságot, sem költséget nem kimélt, útazásunkat lehetőleg tanulságossá és élvezetessé tenni

Az útazás következő sorrendben folyt le Károly-Fehérvárról Zalathnára, onnét a Detonátára, Vöröspatakra s vissza Abrudbányára, Zalathnára és Károly-Fehérvárra. Onnét ismét Szászsebesre; a honnét a Sebes vize mentében fekvő erdőségekben a faültetést, tutajozást, vágásokat, vízepítményeket, parterősítéseket, egy csinos zárgátat (Klausè), patakszabályozásokat szemléltünk meg. Visszatérve Szászsebesre, a fa kiszállításának sajátos módját láttuk helyben és Váralján. A kiszállítás e módját itt tojtásnak nevezik, s a következőkben körülményesen le fogom írni. Ugyan azt láttuk Kudzsiron is, Szászvároson azonban fájdalom, bo nem tartván az eredetileg megalapított menetrendet, nem láttunk semmit sem.

Selmeczről elmentünk április 29, visszaértünk máj. 15-én

Viszonyok. Nincsen ország, melynek viszonyai az erdészetre nézve kedvezőtlenebbek volnának az erdélyinél: a lakosság főtömegét, a műveltség nagyon alacsony fokán álló nép képezi, melynek főjellemonása a rombolási ösztön; a műveltebb egyének pedig és a többi fajok kancsal szemmel nézik egymást s örökös versengésben élnek, minek következménye a politikai igazgatás, valamint az igazságszolgáltatás silánysága

A birtokviszonyok rendezése végett eddig semmi sem tör-

tént s azok mielőbbi rendezésére legalább a jelen körülmények között kilátás sincsen Nézetem támogatására egy példát hozok fel.

Egy terjedelmes erdőbirtok határainak törvényes kijelölése s így biztosítása hozatott indítványba, mire az feleltetett, hogy a tárgy nem időszerű.

A cél volt, menteni a mit még lehet, pedig erre van ok elég, mert ugyancsak pusztul minden.

Mondám: a birtokviszonyok nincsenek rendezve, s rendezésükre nem is történik semmi. Ez szomorú; de mit mondjak még a tulajdonjog megvédéséről?

Ha itthon okunk van panaszkodni a törvényszékek ellen, hogy az erdőkárosítási ügyeket nem tárgyalják kellő gyorsasággal és szigorral, — százszor inkább panaszkodhatnak az erdélyi erdőszők Pro forma elítélik ugyan a kártevőt, de ki veszi meg rajtok a kártérítést?

Szegény erdők! szegény Erdély! szegény erdészek!

Az erdészet előhaladása a cultura egyik criteriuma.

Az erdők pusztítása vandalismus, mely keserűn bosszulja meg magát.

Egy képet tárok fel e lapok szives olvasói előtt; ne higgyék, hogy szeretem a sötét árnyakat, igaz az mind, a mit mondani fogok Károly-Fehérvártól majdnem Zalathnáig meredek lejtőjű hegyek övezik az Ompoly völgyét. A talaj föltétlen erdőtalaj melynek alapját őszágyapala képezi, itt-ott ősz tömegek által áttörve. A hol az erdők teljesen elpusztítva nincsenek, ott tölgyesek borítják a tért 3—7 éves vágásforgással kezelve, az az irtva (Némely vágásnak már harmadik várandó termése is el van adva). E birtok legnagyobb részt az erdélyi püspöké. Megfoghatlan, hogy értelmes tulajdonos így tönkre hagyja tenni e területet, melyek jól kezelve ezereket jövedelmezhetnének. A hol az erdők már elpusztultak silány szántóföldek huzódnak fel a hegyek ormáig, messze pirulva meztelenségükben a hol vasas a talaj.

Képzhetni, hogy itt minden kiég, s hogy e szántóföldek huzamos és jövedelmes használata lehetetlen.

A rombolás daczára megmaradott cseplyéseket felgyújtják az oláhok, gazdagabb legelő reményében.

És mik a következmények?

Az a mi el nem maradhat. A növényzetüktől megrablott lejtőkön gyorsan fut le az eső vize, rohanó vizárrá dagadva a vizmosásokban és mellék völgyekben, melyekből szikladarabokat, kőgörgöteget s kavicsot ragadva magával, betemeti a fővölgyben fekvő kevés szántóföldeket, réteket.

Mig fönn a hegyen nyomorult termőföldet nyer az okatlan nép, addig lenni a televénydús és kedvező talajt elpusztítják a böszült elemek.

A természet megbosszulja, a mit ellene vétünk, s ha a népet nem műveljük, s mig belátáshoz jut, a rombolásban meg nem akadályozzuk: oly bünnel terheljük magunkat, mely miatt megátkoznak unokáink.

Évszázadok kellettnek még az erdődús Erdélyország erdőségei ennyire elpusztultak; de fele se kell az időnek, s a jelen gazdaság mellett sok része lakatlanná válik, s gyermekei végkép el-zegényedve kénytelenek lesznek más lakhelyet keresni.

Nem csak az Ompoly völgye ilyen, hasonló az mindenütt, a hol jártam Itt legalább ügygyel-bajjal mezőgazdasági terményeket fog még egy darabig szolgáltatni a talaj; de a Sebes-víz mentében láttam elpusztulva hegyoldalokat, hol hajdan, a rommaradványok után itélve, a legszebb tölgyesek állottak,

most pedig csak a sziklatenger és kőgörgeteg fenyegeti az alól elhaladó útast.

Silány tenyészet! még a kecske is alig járja.

Ez nem maradhat így, ezen változtatni kell. Az országgyűlés — bizton mondhatom — sürgősebb tárgyai közé veheti fel az erdőtörvényt. Erdészetünk terén minden nap veszteség, s a mit a nép és elemek egy év alatt pusztítanak, évtizedek sőt évszázadok fognak csak helyrehozhatni, vagy azok sem.

Jó erdőtörvényt, szigorú kezelését annak, és a tulajdonjog védelmét, birtokszabályozást és a nép művelését kívánjuk Erdélynek s

„E szép haza föl fog virulni még“.

Hogy az oláh nép művelését papjain s tanítóin kell kezdeni, azt belátja mindenki, a ki pópát látott valaha.

Hogy tudott így elmaradni nép? megfoghatlan! Nálunk is volt jobbágy, nálunk is volt zsarnok földesúr, de ilyet széles Magyarország nem képes felmutatni!

Erdőgazdaság. Mit mondjak az erdélyi erdészetről? Képzhetik szives olvasóink, ily viszonyok között erdésznek lenni szomorú dolog.

Primitív gazdaság mindenfelé, elcsüggedt, vagy tenni nem akaró erdészekkel, itt-ott küzd még egyik másik, mint a mocsárba hullott az őt körülönlő indákkal, melyek a fenék felé huzzák, de nem lel támpontot s ő is elmerül, ha nem jó a messiás kít oly sovárgva várnak az idén. Erdőművelésnek nyomát nem láttam sehol: használják az erdőt a hogy lehet, majd csak felújul a hogy tud.

De hogy is lehessen erdőt művelni, ha munkást alig lehet kapni, s ha az erdő jövedelme oly csekély, hogy alig fedezi a kiadásokat.

Nem szerezhettem magamnak oly mély és körülményes belátást a helyi viszonyokba, hogy a kelendőseget tanulmányozhattam s arról ítéletet képezhettem volna magamnak; de ha tekintetbe veszem azt, hogy a Maros vize, (a mely vetekszik a Garammal és Vághal, tehát folyókkal a melyek nagymérvű fakereskedés közvetítői) az Alföld erdőtlén síkjára fut ki, s ott mindjárt kezdetben jó nagy várost talál (Arad): lehetetlen nem következtetnem azt, hogy itt nagyszerű fakereskedésnek kell kifejlődni, ha csak az illetők értenek hozzá.

Nem apróságokban kell keresni a javítást, nem tódozni fódózni kell ám: hanem elvetni a mi rossz teljesen, s gyökeresen alakítani át mindent.

Azt mondják az erdélyi k. erdőgazdaság vezetője genialis szakember; meglehet, de működésének általam szemlélt eredményei ezt nem bizonyítják.

Azok után, a mit láttam, a következőket merném a nm. pénzügyministerium figyelmébe ajánlani:

1-ör. Nem kellene fiatal embert még jelölt, vagy gyakoronokként sem alkalmazni Erdélyben, csak ha Magyarországon pár évig rendes viszonyok között s okszerű erdőgazdaságnál magát előbb gyakorlatilag is kiképezte, s a rendes erdészet vérévé vált. Erre nézve leginkább ajánlandók volnának a breznói, hradeki s más rendezett erdőhivatalok.

Az akadémiát végzett fiatal embertől nem kellene kérdezni, az ország mely részében kíván alkalmazkodni, hanem küldeni oda, a hol legtöbbet tanul, s ha azután látszik hogy megállja helyét, alkalmazni ott, a hol leginkább használható. Itt nem szabad költséget kimélni; annálkevésbé, mert 20—30 év múlva talán nemi lesz már e rendszerről szükség, és a költ-

ség dús kamattal jő vissza, mert gyakorlatilag és elméletileg helyesen képzett, vagy ferde viszonyok között felnőtt, jobbat nem ismerő egyének működése között nagy a különbség.

2-ör. Az ügyek élére kipróbált, szakavatott és tett-erős férfiakat kellene választani, mert a hol teremteni kell s oly visszás viszonyokkal küzdeni, oda tetterő és mély belátás kell.

Az erdélyországi erdők nem jövedelmeznek, de az erdőigazgatási és kezelési személyzetnek gyökeres organisatioja után jövedelmezni fognak, még pedig szépen.

A főnobbiekkal nem akartam azt mondani, mintha nem lenne ott sok derék erdész, sőt mondhatom, találkoztam több szakavatott férfival, de a nagy rész — kérem alásan — csak beszélni, de tenni nem tud. Pedig az irás is azt mondja: A hit cselekedetek nélkül holt; én is azt mondom: egy gyakorlati tett többet ér száz elméletnél, (kűnn az erdőben).

3. Az erdélyországi erdészeti viszonyok rendezése a legelső teendők közé tartozik, mert roppant nemzeti vagyoni megyen ott évente veszendőbe, s különösen oda kellene hatni, miszerint a politikai közegek az erdőkárosítási ügyek gyors elintézésére és a büntetések azonnali behajtására utasíttassanak. E tekintetben a magyarországi viszonyok sem fényesek, és én azt vélném mindazon szorgalmazókat neveit, kik az erdőkárosítási perekben nem járnak el szorgalmasan, vagyis más szavakkal, a kik a köznép kegyeit hajhászszák a jövő választás reménye fejében, — hogy az ilyenek neveit a lapokban közzé kellene tenni, talán fogna rajtuk a szégyen.

Ezek voltak a benyomások, melyeket reám Erdély meglátogatása tett, ezek az eszmék, melyeket bennem ébresztett, s bár erősen élt bennem a hit hogy erdészeti viszonyaink javítása sürgősen szükséges, most meggyőződtem még inkább, hogy a halasztás itt véték, s ennél fogva az erdő törvény mielőbbi megalkotása az országgyűlés sürgős teendői közé tartozik.

Sötét volt a kép, melyet a szives olvasó előtt feltártam, sötét, mert mint erdész néztem mindent, de ha mint természet-és műbarát tekintem Erdélyt, regényes tájai, bájos látképei elragadnak, s szeretnék festő lenni, hogy vászonra ecsetelném, vagy költő hogy híven leírhatnám, és megénekélhetném vidékeit.

Egyveleg.

* A kolozs-monostori gazdasági tanintézetben folyó hó 16-án az előadások megkezdettek, mint szintén a gyakorlati oktatások is; volt alkalmunk gyönyörködni az intézet növendékeiben, kik sorakozva, gazdasági eszközökkel vállakon, kedélyesen társalognak, vonulnak az illető tanár vezetése alatt a mezei munkára; miként az intézet tanáraitól tudjuk mind szorgalmas ifjak. Ez évi tanfolyamban van jelenleg 36 növendék, u. m.:

Állami ösztöndíjasok: Balázs Endre, Berde Ferencz, Gagy Sámuel, László Mihály, Nyárádi Dénes, Régeni István, Sándor Károly, Székely Albert, Tarczali András, Űrmösi Móricz, Zoltán Sándor, Vas Márton. — Szabad helyen vannak: Bajnóczi Ákos, Csegezi Mózes, Kozma Gyula, Ordódy Lajos, Szentkirályi Ákos, Török Géza, Vékony Gábor. — Különövendékek: Antal Lajos, Balaskó Ferencz, Bányai János, Domokos István, Endes Kálmán.

Melléklet az „Erdélyi Gazda“ 16-dik számához.

Gyelán János, Horvát Sándor, Karvázi Árpád, Lászlóffy Antal, Novák Béla, Pillich József, Sárosi Pál, Szalai Pál, Szappan Miklós, Székely Ferencz, Szilágyi József, Tóth József.

* A Marosvásárhelyen székelő erdélyi kereskedelmi és hitelbank alapszabályai a földmivelés-, ipar és kereskedelemügyi m. kir. minister előterjesztése folytán f. é. július 19-én kelt l. f. elhatározással jóváhagyván, f. é. 21,872. sz. a. a törvényes bemutatási záradékkal ellátattak.

* Mezőgazdasági tanintézeteink az évi költségvetésbe következő összegekkel vannak felvéve: Keszthely 24,500 frt; Debreczen 30,000 frt; Magyar-Óvár 26,000 frt; Kolozs-Monostor 53,800 frt; Hradek (Liptóban) 3,200 ft; Kecskemét 9,000 frt. Összesen 145,700 frt.

* Az országos kertészeti muzeum tervét már lapunk 5-ik számában közöltük volt. Most az országos magyar gazd. egyesület november 5-ki gyűlésében tett közlés szerint jelenthetjük, hogy a földmiv. miniszter a jövő évi országos költségvetésbe ezen muzeum számára 2000 ftnyi újabb segélyt vett fel; a későbbi évekre ezen segélyt az eredményhez kötvén. Ugyanekkor a kertészeti muzeum igazgatójává választott Girókúti P. Ferencz, ki a pomológiai muzeum ügyének eddig is teljes készséggel szolgált; az igazgató évi fizetése egyelőre, míg más segédforrások is akadnak 800 ftban állapított meg, f. é. április hótól számítva, midőn működését megkezdte.

* Tordán közelebről 32 birtokos egyesült egybor- és szőlőnemesítő-társulat megalakítására, melynek szabályai az alapítók által elfogadva és aláírva, megerősítés végett már fel is terjesztettek. Ugyanott egy Tordamegye, Torda város és Aranyosszék területére kiterjedő gazdasági egyesület szabályainak kidolgozásával most foglalkozik a három hatóság részéről evégre kinevezett bizottság.

* A Petersdorfi papírgyár (Szász-Sebesszék) részvénytársulata, a nezsideri és ferenczvölgyi (Franzensthal) papírgyárak társulataival új társulattá egyesült.

* „Gazdasági naptár“ 1870-re, 10-dik évfolyam, szerkesztő-tulajdonos Kodolányi Antal; ára 1 frt. 80 kr.; kapható Kolozsvárt a szerkesztőnél és a könyvárusoknál. Ajánljuk miveltebb gazdáink figyelmébe. Kiállítása igen csinos és czél szerű: a szokott naptári rész után következnek a „számvetési naplók“, 64 tiszta vonalozott lap pénztári-, magtári bevételek és kiadások számára; ló-, szarvasmarha-, juh-, sertésállomány kimutatásai; trágyázási-, vetési-, aratási-, bemérési-, takarmányozási naplók. Azután jönnek a gazdák számára legszükségesebb általános adatok, melyeket e kis naptárban a gazda egybegyűjtve talál: különböző takarmányszerek táptartalma és tápértéke; a házi állatok naponkénti tápadag szükséglete; takarmány ár-szabás; trágyanemek főalkatrészei; a gyakrabban előforduló állatbetegségek gyógyszerai, vásárok sat. sat. végre mellékletül 12 kis füzet, tartalmazza a 12 hónapra szóló teendőket és naplókat; minden nap számára egy tiszta lap van hagyva.

* Felhívás „Útmutatás a kezdő gazda gyakorlati kiképzésére“ című munkának megrendelésére.

Hazai gazdasági felsőbb intézeteink fölveti föltételeinek egyik pontja értelmében az intézetbe belépni kívánó fiatal em-

bertől az követeltetik: hogy legalább egy évet a gazdasági gyakorlatban töltött legyen és hogy ezt hiteles bizonyítvánnyal igazolja.

A tanintézetek eme kívánsága mily indokolt, azt leginkább azon körülmény bizonyítja, hogy azon fiatal emberek, kik valódi derekas, előleges gyakorlaton mentek keresztül, hasonlíthatlanul jobb előmenetelt tanúsítanak az elméleti tanulmányokban is, mint olyanok, kik bár kitűnő iskolai képzettséggel, de csak hiányos gyakorlati jártassággal lépték át az intézet küszöbét.

Az igazán derekas gyakorlat tehát a legnagyobb befolyással bír a kezdő gazda további előhaladására, az okszerű gazdálkodás elsajátításában!

A gazdasági pályára készülő ifjak közül azonban hányan jönnek oly szerencsés helyzetbe, hogy gazdasági gyakorlatuk színhelyén, a kellő és nélkülözhetlen vezetésben részesüljenek? Bő alkalmam volt tapasztalni, hogy — tisztelet a kivételeknek, — vajmi kevesen!

Fenczimzett munkácska feladata lesz tehát: oly fiatal embereknek, kik előleges gyakorlati idejüket letöltik, hogy azután, kellő iskolai képzettséget fölteve, akadálytalanul valamely felsőbb gazdasági tanintézetbe fölvetessenek, — de olyanoknak is, kik valamely tanintézet elvégzése után ép a gyakorlati tere lépnek, — útmutatást szolgáltatni, mire ügyeljenek, mit kerüljenek gyakorlatszerzésük közben; hivatta van az ifjút mint őszinte tanácsadó, választott jövő pályájával és annak minden kötelmeivel megismertetni, és ha lehet, minél szorosabban megbarátkoztatni.

Másrészt útmutatást szolgáltat az oktatógazdának is, miként járjon el a kezdőgazda kiképzése körül; hogy oktassa, vezérelje azt és hogy bánjék vele, miszerint a czél minél biztosabban és tökélyesebben eléressék.

A munkácska tehát főleg a kezdő- és az oktatógazdákat érdekli, azt hisszük azonban, hogy minden, komoly olvasmányt kedvelő és nevezetesen a gazdasági tanügy iránt érdeklélő vi-seltető gazda is oly dolgokat találand fel benne, melyek figyelmét lekötni képesek lesznek.

A munka már sajtó alatt levén, a folyó év végeig okvetlenül és pedig a szerző saját költségén jelenik meg.

Terjedelme mintegy 8—9 iv és kiállítása diszes lesz. —

Ára 1 frt.

Ha ezen iv a t. cz. megrendelők neveivel és lakásaik postaállomásaival kitöltve, — nyílt levél alakban, 2 kr. postabélyeggel ellátva — visszaküldetik, a megfelelő számú példányok postautánvét mellett fognak megküldetni.

Egyébiránt a megrendelés kivált egyes példányokra, az ép most életbe léptetett 2 kr. bélyeggel ellátott „levelezési lapok“ útján is, melyek minden postaállomáson kaphatók, történhetik. —

Keszthely, 1869. évi október hóban.

Balás Árpád,
tanár a keszthelyi m. kir. gazdasági felsőbb tanintézetnél.

* Mikó Béla megrendelési ivet bocsátott ki a „Nemes őrcekek kohászata“ czmü, 8—10 ivre terjedő műre, melynek czélja, a bányászat érdekeltjeinél hasznos ismeretterjesztőül, a bányásznak és kohásznak gyakorlati útmutatóul szolgálni. — Kizárólag hazai viszonyainkra alkalmazva fogja tárgyalni a ne-

mes érczeknek úgy olvasztás, mint lúgzás útjáni átdolgozását, öszszefoglalván gyakorlati megvilágítással mindazon módokat, melyek akár hazánkban, akár a külföldön eddig legelőnyösebbeknek bizonyultak be. A 3. és 4. tábla csinosan kiállított rajzzal felszerelt mű, legkésőbb 1870 anguszttus végével fog szétküldetni. Előfizetési ára 2 frt; bolti ára magasabb leend. A megrendelők a művet mindnyájan az előfizetési árban veendő.

A megrendelési vagy előfizetési pénz Budára a szerzőhöz a pénzügyminiszterium XVII-ik ügy-osztályába küldendő.

* Nagy szerencsétlenség történt Osztruzsán Zolyommegyében e hó 4-én. Az ottani pálinkaház kazánja megrepedt, s kiszabadult gőzével az egész épületet, boltozata, fedezete, s falaival együtt széjjelrobbantotta. Ez explosio folytán 11 ember veszté leborzasztóbb módon életét; a sebesültek száma 5, kik közül 2 életéhez az orvosok véleménye szerint nincs remény. A szétrobbanás oly erővel történt, hogy egyebek közt egy a pálinkaház közelében haladó házaspár is esett áldozatul. A romokból kiásott csonkitott s eltorzított hullák közt egy vőlegényre is akadtak, ki éppen lakadalmára jött pálinkát rendelni. A helyszínére kisetett politikai hatóság eddigelé nem nyomozhatta ki a szerencsétlen explosio okát. Némelyek a gépvezetőt okolják, ki a géptől távozott a nélkül, hogy a felügyeletet másra bízta volna. A hullák közt 4 családátya s egy anya is odaveszett. A sebesültek orvosi kezelés alá helyeztettek.

* Juhtenyésztés az ausztráliai gyarmatokban. Az ausztráliai angol gyarmatokban roppant mérveket ölt a juhtenyésztés. Újabb számítás szerint 47.284,677 darab találtatott, míg 1858-ban még csak 19 millió volt. A Jóremény fokán 10 millió van, s miután az angol ausztráliai lakosság száma 1867-ben csak másfél millióra rugott, könnyen megmagyarázható a roppant kivitel, mely még mindig emelkedésnek néz elébe.

Időjárás.

November hó második felében borult, enyhe és nedves idő járt, melyre legnagyobb befolyással volt a túluralgó délkeleti szél, mely mindenkor páratelt ritkább légömlést hozott. 15-én a délkeleti szél okozta havat eső követé, ez 16-án délig tartott, midőn a szél éjszaknyugatra fordulván az ég tisztán kiderült, mire 17-én reggelre erős fagy állott be, a hőmérő a fagypontra alól — 2 R. fokot jelzett. A szél újra délkeletire változván 18-án reggel és este sűrű ködöt okozott, mely még 19-én reggel az alacsony a fagypontra alóli — 2 és $\frac{2}{10}$ R. foknyi hőmérsék folytán a föld színén elterült; este felé éjszakai széllel keveset havazott. 20 — 24-ig borult, délkeleti szél lengése mellett egy két foknyi szelid meleg idő. 25-én egész nap borult, középhőmérséke $+ 7$ és $\frac{1}{2}$ R. fokot tett; este felé nagyobb eső volt. 26-án reggel borongó, délfelé rövid időre szépen kiderült, délután valamint este is teljesen beborult. 27-én reggel és délben borult. 28-án borult; estvétől másnap reggelig sűrű eső; 29-én d. u. 4 órán kezdve eső nagy széllel. 30-án reggelre feltisztul és megfagy, délig tiszta napfény, délután borongós.

Az uralgó szélirány e hó második felében a délkeleti volt, mely 2-szer délnyugatra, és 3-szor éjszaknyugatra változott. Derült nap e hó lefolytában volt: 0, borongó: 12 borult 18 Az öszszes csapadék: 28 par. von. magasságot tett.

A légsulymérő állása 0 fok hőmérsékletre szállitva 15-től 18-ig jelentékenyen emelkedett 322.22 p. von. — 329.10 p.

von. 18-tól 25-ig csökkent: 320.19 p. von. az óta újra szabályszerűen emelkedik.

Piaczi árak.

Hetivásár Kolozsvártt nov. 25 és 29. (Nagyvékával) Tiszta buza, keresett, 2 f. 30—40 kr; kétszeres 1 f. 25—60 kr. rozs, nagyon keresett volt, 1 f. 20—40 kr; árpa kevés, 65 kr; zab 75—90 kr; törökbuza, új 90—95 kr, tavali 1 ft.—1 f.: 5 kr; fuszujka 1 f.—1 f. 40 kr; tömlőtúró fontja 32 kr; új szalonna, 1 font 30, régiből 40 kr; 100 fő káposzta 6—8 frt; zöldség elegendő, egy véka murok 40 kr; petrezselyem vékaja 1 f.; egy véka alma 2 f.; 1 töltött lúd 2 f.; egy pár récze 80 kr; egy pár csirke 30—40 kr; egy szál deszka 35—60 kr; épületfa nem volt; egy kiseded szekérfa, alig 30—40 darab 4—5 f., öle 22 frt, a nyersnek öle 18 frt. Egy mázsa széna 90 kr—1 f. 25-én az idő kedvező lévén, a vásár népes volt, a 29-ki már gyengébb.

M. V á s á r h e l y, 1869. nov. 11. A Szentmárton napi országos vásár sem csinált nagy változást az árakban, csak annyi feljegyzendő róla, hogy 1500 darab baromvásár-czedula adatott ki, míg más években annál ezerrel is több. November 25-kéről a következő árakat jelenthetem kis vékánként:

Tisztabuza kevés, általában 1 frt 70 kr. — Gyengébb fajta buza 1 ft 40 kr. — Kétszeres vagy elegybuza 1 ft. — Rozsa: a vásár nagyságához mérve, sok volt 70 kr. — Törökbuza tavali, száraz, kapós volt, mivel a legnagyobb szeszgyáros, ki le szokta nyomni az árakat, nem volt itthon, 65 kr. — Idei törökbuza, kapós, félszáraz 56 kr. — Árpa ma nagyon kevés volt 50 kr. — Alakor több volt kapható 24 kr. — Zab szintén sok, el is kelt 40 kr. — Kendermag nem igen volt kapható 90 kr. — Egy kalongya kender 85 kr. — Egy font hús, nagyon drága, mert esett a marha ára 18 kr. — Egy font sertéshús 20 kr. — Egy 170 fontnyi szalonnát adó hizott sertés 45 ft. — Egy rüdeg egy éves sertés 10 ft. — Egy szál székelly deszka, 2 öles 50 kr. — Egy szál szarufa, $4\frac{1}{2}$ öles hosszu 90 kr. — Egy véka murok 32 kr. — Egy szép czeller, 2 fontos 3 kr. — Egyszáz fő káposzta az egerbegyiektől 9 ft 10 kr. — Egy véka pityóka 20 kr. — Egy szekér jó széna 10 ft. — Egy szekér szalma 1 ft 40 kr. — Egy szekér étetésre való kóré 1 frt 20 kr. — Egy szekér tűzifa száraz bük 6 ft. — Egy hosszú öl száraz vámfá 24 ft. — Egy szekér seylei szén 10 ft.

S z. S.

Üzleti tárcza.

11) Zeyk Józsefur maros-gombási jószágán eladó: 550 I. és 1450 drb. II. oszt. Carbenet franc szőlőveszszó, az elsőnek száza 2 fr. 20 kr. az utóbbinak 1 fr. 50 kr. Megrendelhetők M.-Gombáson (pr. Enyed) Bolgár János gazdatisznél. Van továbbá 15 db. kan malacz (Tisza-Lovasi fajból), darabja 30 fr; januar végéig ott hagyhatók, midőn egy évesek lesznek. Ezekre nézve a megrendelés Dávid Antal jószágigazgatóhoz intézendő (Kolozsvár, piaczsor).

TARTALOM: Viszhang, a monostori tanintézet megnyitására. — Borászati közlemények V. — Fa, vagy vas eke? — Társalgó: Pályázat, méhészeti tankönyvre. — Levelezés. — Lap szemle, (Erdély erdőszeti viszonyai az „Erd. füz.” után). — Egyveleg. — Időjárás. — Piaczi árak. — Üzleti tárcza.

Felelős szerkesztő: SZABÓ SÁMUEL.